

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут міжнародних економічних відносин

ім. Б.Д. Гаврилишина

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«Вплив глобальних викликів на економіку України»

Студентки 4 курсу групи МEB- 41

Галузі знань 0302 «Міжнародні відносини

Напряму підготовки

6.030203 Міжнародні економічні

відносини

Огороднік О.І.

Керівник: доц. Дем'янюк О.Б.

Національна школа _____

Кількість Балів: _____

Оцінка:ECTS _____

Члени комісії

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	5
1.1. Сутність глобалізації економічного розвитку	5
1.2. Класифікація глобальних викликів.....	9
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ВПЛИВУ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	14
2.1. Сучасні тенденції розвитку української економіки.....	14
2.2. Наслідки впливу глобалізації в економіці України	19
РОЗДІЛ 3 АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	24
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	28

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сучасному етапі світове господарство перетворюється у складний моноорганізм, що являє собою інтегровану систему національних економік. Беззаперечно, це є результатом глобалізаційних процесів, що ліквідують торговельні бар'єри, сприяють інтеграції різних економік світу, посилюють взаємозв'язки між ними. На сьогодні поняття «глобалізація» є досить актуальним, тому що вона торкається кожного, поширюється на всі країни та континенти. Результатом глобалізації є поява нових динамічних змін у суспільстві, що супроводжується певними тенденціями. Цими динамічними змінами прийнято називати глобальні виклики, так звані глобалізаційні процеси, з якими ми сьогодні стикаємось. Вони породжують своєрідний шок для національних економік, можуть мати, як позитивні, так і негативні наслідки для них. Без сумніву, глобальні виклики суттєво трансформують міжнародні економічні відносини. Україна теж піддалась впливу глобалізаційних процесів, які сприяли її подальшому розвитку та водночас становили загрозу для її економіки. Очевидно нам доцільно виявити яким чином відбуваються трансформаційні процеси в нашій державі, які їх тенденції розвитку. Тим не менш, варто дослідити до чого вони призвели, тобто які наслідки ми маємо від їх активної діяльності. Адже з однієї сторони, Україна здійснює активну інтеграцію у світове господарство, трансформує систему вітчизняної економіки, ліквідує торговельні бар'єри, змінює економічну політику. Проте з іншої сторони, глобалізація несе чималі негативні наслідки для нашої економіки та суспільства. Відповідно ми повинні ознайомитись із загрозами глобалізації для вітчизняної економіки, аби в подальшому їх уникнути.

Без сумніву, дослідження впливу глобальних викликів на українську економіку є досить актуальною темою на сьогодні. Над нею працювали українські видатні науковці, серед яких варто зазначити Сіденка В.Р., який дослідив вплив глобальних викликів на формування суспільних цінностей. Науковець зазначає, що глобалізація значно трансформує суспільні

відносини, сприяє еволюції духовних цінностей та загальних світоглядних засад. Не менший вклад вніс і Грабовський С.В., що проаналізував становище України в системі глобальних викликів. Дослідник вважає, що вплив глобальних викликів на Україну сприяє загостренню старих і виникненню нових проблем для вітчизняної економіки. Також великий внесок у вивчення даної проблеми вніс Жаліло Я.А., що виявив можливі перспективи розвитку національної економіки в умовах глобальної макроекономічної нестабільності. Він зазначає, що перш за все, нам необхідно здійснювати ефективну економічну політику, що сприяла б адаптації вітчизняної економіки до глобальних викликів. Тим не менш, Жаліло Я.А. вважає, що держава повинна сформулювати основні стратегічні пріоритети та забезпечити позитивні структурні зрушення в економічній та соціальній сферах.

Отже, ми можемо стверджувати, що дана проблема дослідження є досить актуальною на даний момент. Вона вимагає детального дослідження та аналізу у майбутньому.

Мета: дослідити вплив глобальних викликів сьогодення на економіку України.

Об'єкт: глобальні виклики, як тенденція світової економіки.

Предмет: вплив глобальних викликів на розвиток національної економіки.

Завдання:

1. Висвітлити сутність глобалізації економічного розвитку.
2. Розкрити класифікацію глобальних викликів.
3. Дослідити сучасні тенденції розвитку української економіки.
4. Проаналізувати наслідки впливу глобалізації в економіці України.
5. Виявити перспективи розвитку вітчизняної економіки в умовах глобалізації.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

1.1. Сутність глобалізації економічного розвитку

Двадцять першестоліття характеризується значним розвитком глобалізаційних процесів, що здійснюють суттєвий вплив на систему міжнародних економічних відносин. Сутність глобалізації полягає у тому, що вона розглядається, як загальне розширення та поглинення міжнародних процесів інвестування, виробництва, постачання та збуту, фінансів, науково-технічного прогресу, освіти. Глобалізація посилює взаємовідносини та зв'язки між національними економіками країн світу, а тому це є результатом утворення світового ринку товарів і послуг, фінансів; становленні глобального інформаційного простору, виході бізнесу за межі національних кордонів завдяки діяльності ТНК.

Варто зазначити головні причини глобалізаційних процесів, що були фундаментом їх розвитку. Найвагомим із них був процес інтернаціоналізації, що у свою чергу, забезпечив процес поглиблення співробітництва між країнами та посилення їх взаємозалежності. Не менш важливу роль відіграв і науково-технічний прогрес. Адже з'явилися сучасні інформаційні технології, що внесли зміни в систему соціально-економічних відносин, розвивались транспортні та телекомунікаційні зв'язки. Також розвитку глобалізації сприяло загострення глобальних проблем, що були загально важливими для всіх людей та вимагали негайного вирішення щодо збереження та розвитку цивілізації людства.

Основними рисами економічної глобалізації виступають: інтернаціоналізація господарського життя, міжнародна економічна інтеграція, посилення відкритості національних економік, зростання ролі

ТНК у світовій економіці, звуження впливу держави на національну економіку[1, с.9].

Без сумніву, однією найвагоміших ознак економічної глобалізації є інтернаціоналізація господарського життя. Адже даний процес охоплює розвиток усіх взаємозв'язків між національними економіками різних країн світу. Її суть полягає у тому, що поглиблюється процес обміну товарами та послугами, розширюється рух міжнародних капіталів, посилюються трудові міграційні процесив межах світового господарства, зростає роль міжнародних науково-технічних зв'язків.

Суттєвою рисою глобалізації економіки є розвиток міжнародної економічної інтеграції, що проявляється у ліквідації суттєвих відмінностей між економічними суб'єктами з різних країн світу. Варто зазначити, що розвитку міжнародної економічної інтеграції сприяють такі ключові фактори: нерівномірність розподілу ресурсів між різними країнами, що впливає на їх економічний розвиток; закономірності науково-технічного прогресу, які зумовлюють об'єднання зусиль багатьох країн; тенденції демографічного розвитку, що посилюють відмінності між країнами в кількості та якості населення; необхідність спільного розв'язання таких проблем, як екологічна, продовольча, сировинна, використання ресурсів Світового океану та космосу.

Посилення відкритості національних економік сприяють ліквідації значних перешкод на шляху потоків товарів та міжнародних капіталів. Нашими словами, відкритість національної економіки формує таку політику, яка здійснює орієнтацію на кращі світові показники і стандарти. Важливим є те, що саме відкритість національної економіки забезпечує доступ на внутрішній ринок іноземної конкуренції, сприяє залученню іноземних інвестицій та конвертації національної валюти, співставленні вітчизняних цін до світових.

Зростання ролі й впливу ТНК є не менш важливою ознакою глобалізації. Як нам відомо, посиленню ролі ТНК сприяє процес концентрації

капіталусеред них. На сьогодні в світовому господарстві функціонує майже 500 найбільших ТНК, щоздійснюють свою діяльність в 150 країнах світу. Ці могутні корпорації контролюють близько половини світового промислового виробництва, 63% зовнішньої торгівлі та 80% патентів і ліцензій на нові технології, ноу-хау. Важливим є й те, що п'ять найбільших світових ТНК дають понад половину світового виробництва товарів загального призначення, електронного та інформаційного обладнання, літаків та автомобілів[1, с.12].

Також глобалізація економічного розвитку характеризується зміною ролі держави в розвитку й функціонуванні національної економіки. Глобалізація світової економіки деякою мірою може обмежувати здатність уряду самостійно проводити економічну політику, яка має значний вплив на рівень зайнятості та стабільності національної економіки.

На рівні розвитку певної галузі економіки глобалізація визначається тим, наскільки конкурентоспроможність певної компанії всередині галузі в даній країні є взаємопов'язаною з конкурентоспроможністю в іншій країні. Таким чином, чим більше дана галузь є розвиненою та глобалізованою, тим більше переваг отримує компанія від внесення технологій та отримання високого прибутку.

Щодо розвитку глобалізації в окремій країні то вона характеризується тим, наскільки її вітчизняна економіка взаємопов'язана зі світовою економікою в цілому. Без сумніву, глобалізація на світовому рівні визначається економічними взаємозв'язками між різними країнами світу, що є результатом збільшення зустрічних потоків товарів і послуг, капіталу та ноу-хау.

Глобалізація світової економіки сприяє розвитку всіх форм міжнародних економічних відносин. Головною перевагою розвитку глобалізації є те, що вона значно модифікувала світове економічне співтовариство: взаємопов'язані національні господарства трансформувались у світові економіки. Результатом розвитку глобалізації є виникнення нових

глобальних ринків з глобальними явищами (глобальна конкуренція, глобальна мережа, глобальна влада), що визначають позиції національних держав, стратегію розвитку економічних інститутів.

Зміст глобалізації економічного розвитку полягає в наявності економічних процесів, які сприяють інтегруванню світу в єдиний економічний простір. Під цими процесами ми розуміємо: розширення міжнародної торгівлі, інтернаціоналізація виробництва, фінансових ринків і товарної культури. Очевидно рушійною силою таких процесів виступає науково-технологічний прогрес, що забезпечує розвиток міжнародної інфраструктури та вносить революційні зміни в інформаційні технології.

Однак варто пам'ятати й те, що глобалізація має, як і позитивний, так і негативний вплив на економічний розвиток. Доцільно було б зазначити вплив глобалізаційних процесів на економіку України.

Позитивними сторонами розвитку глобалізаційних процесів є:

1. Зменшення витрат у процесі зовнішньоекономічної діяльності.
2. Можливість активної участі в регулюванні міжнародних економічних відносин.
3. Створення привабливого інвестиційного клімату для багатьох іноземних інвесторів.
4. Використання переваг від участі в міжнародних проектах [2, с.16].

Проте необхідно знати, що існують й негативні сторони впливу глобалізаційних процесів на економіку України. Серед головних варто виокремити такі:

1. Неконкурентоспроможність національного виробника, заміщення вітчизняних товарів імпортованими.
2. Соціальна нерівність населення, порівняно з високо розвиненими країнами.

3. Глобалізація сприяє збільшенню еміграційних потоків з України: значні втрати кваліфікованих кадрів та потенційних платників податків[3, с.60].

Можна зробити висновок, що глобалізація веде до зростання конкуренції на світових масштабах, сприяє поглибленню спеціалізації та міжнародного поділу праці, проте в той же час сприяє зменшенню впливу державного уряду на національну економіку та збільшення соціальної нерівності серед населення.

1.2. Класифікація глобальних викликів

На сьогодні глобалізація світової економіки створює всі необхідні умови для економічного зростання країни, визначає нові орієнтири стосовно проведення їхньої економічної політики. Однак будь-які динамічні зміни, що відбуваються у світовому господарстві являють глобальні виклики для багатьох країн.

Глобальний виклик являє собою своєрідну тенденцію, так званий шок або розвиток, що має потенціал до серйозних глобальних впливів та рушійних змін.

Світовий Економічний Форум виділяє ряд ключових глобальних викликів сьогодення, які повинні бути необхідно вирішені та вимагають співпраці з боку громадськості та приватного секторів.

1. Продовольча безпека

На сьогодні більш ніж 1 мільярд людей в усьому світі страждають від голоду. Ще починаючи з 2012 року 25000 дітей помирають щодня від недоїдання, 2 мільярди людей страждають від нестачі поживних речовин в організмі. Головною причиною голоду в країнах, що розвиваються є те, що більшість продовольчих продуктів є надто дорогими для людей, тому вони не можуть собі їх дозволити. До 2050 року світ буде змушений прогнати близько 9 мільярдів чоловік. Тим не менш, попит на продовольчі товари зросте на 60% більше, ніж сьогодні.

Щоб зменшити вплив даного глобального виклику, сектори сільського господарства повинні стати більш продуктивними, шляхом прийняття ефективних бізнес-моделей і формуванням державно-приватного партнерства. Також ці сектори мають бути стійкими за рахунок скорочення викидів парникових газів, використання води та відходів[4].

2. Економічне зростання і соціальна нерівність

Поштовх до економічного зростання в останні десятиліття призвів до істотного збільшення багатства значної кількості людей по всій земній кулі. Однак не дивлячись на великі успіхи в глобальному економічному результаті, існують докази того, що наші теперішні соціальні, політичні та економічні системи діють навпаки: посилюють нерівність, замість того, щоб зменшити її.

Як більшість досліджень показує, що зростання нерівності доходів є головною причиною економічних і соціальних недуг, починаючи від низького споживання до соціальної і політичної нестабільності, а також воно завдає шкоди нашому майбутньому економічному добробуту.

Варто зазначити й те, що масштаб проблеми зайнятості населення є досить великим. За оцінками міжнародної організації праці, понад 61 мільйон робочих місць були втрачені з моменту настання глобальної економічної кризи у 2008 році. Як наслідок цього, 200 мільйонів чоловік залишились безробітними в усьому світі. Відповідно майже 500 мільйонів робочих місць необхідно створити до 2020 року, аби надати роботу тим, хто є зараз безробітним та забезпечити працевлаштування підростаючому поколінню.

За даними досліджень 2015 року 38% роботодавців повідомляють, що їх спіткали труднощі стосовно найму кваліфікованого персоналу в галузі промисловості.

3. Зміна клімату – екологічний фактор

За даними досліджень середня температура суші Землі нагрілась майже на 1 ° C протягом останніх 50 років в результаті людської діяльності, глобальні викиди парникових газів зросли майже на 80% з 1970 року, а

атмосферні концентрації основних парникових газів знаходяться на найвищому рівні впродовж 800000 років. Також зафіксовано, що 2014 рік був найтеплішим за все століття. Впродовж останніх двох років провідні країни приймали важливі рішення та угоди щодо вирішення даної проблеми.

У 2014-2015 р. впливові країни світу досягли мети підвищення 10 млрд. доларів США для Зеленого кліматичного фонду, щоб допомогти країнам, що розвиваються інвестувати в галузі створення альтернативних джерел енергії і реалізації програм в області адаптації.

У грудні 2015 року було укладено угоду в Парижі стосовно зобов'язань щодо усунення негативних наслідків від глобального потепління. Таким чином багаті країни зобов'язались постачати значні кошти і технічну підтримку, щоб допомогти бідним країнам впоратися з приборкання своїх викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату[5].

4. Фінансова глобалізація

Фінансова глобалізація являє собою величезні фінансові ресурси ТНК і ТНБ, а також небачені за рівнем інтенсивності їх трансакції. Головними проявами фінансової глобалізації є зростання ролі міжнародних кредитних відносин, міжнародного руху капіталів, джерел надходження доходів та розміщення активів в інших країнах.

Нашими словами, фінансова глобалізація несе, як і переваги, так і недоліки для розвитку міжнародних фінансових операцій. Якщо розглядати її позитивний вплив, то можна зазначити, що вона дозволяє малозабезпеченим країнам отримати необхідні кошти, ресурси та капітал, а корпораціям — одержати додаткові прибутки від ефективного інвестування вільних ресурсів. Щодо її негативного впливу, то вона може спровокувати глобальну фінансову нестабільність. По-перше, фінансова глобалізація здатна приховувати значні фінансові втрати суб'єктів, що функціонують у фінансовому середовищі. По-друге, фінансова глобалізація тісно пов'язана з фінансовою кризою, внаслідок якої більшість фінансових інститутів перестають ефективно функціонувати.

Результатом фінансової кризи є те, що близько двох мільярдів людей не мають доступу до високоякісних, доступних фінансових послуг. Тим не менш, 200 мільйонів малих і середніх підприємств по всьому світу не мають доступу до офіційних фінансових послуг [6].

5. Інформатизація: розвиток Інтернету

Беззаперечно розвиток Інтернету пов'язаний з інформаційною революцією та появою глобальних інформаційних систем і технологій. Яскравим прикладом є використання глобальних електронних мереж освіти, що формують новий вид організації освіти, так званий «глобальний електронний лекційний зал». Результатом цього є висока оперативність обміну знаннями, інформацією, що є важливим чинником зростання економіки. Адже саме даний фактор є вирішальним у визначенні уніфікації освіти і підготовки робочої сили, орієнтацією на найвищі світові стандарти.

Протягом наступного десятиліття очікується, що більш ніж трильйон датчиків будуть підключені до Інтернету. До 2025 року 10% людей, як очікується, будуть носити одяг, підключений до Інтернету і перший імплантований мобільний телефон скоро буде в продажі.

6. Розширення світової торгівлі

Одним із важливих викликів світового господарства є розширення світової торгівлі, так звана глобалізація ринків. Під глобалізацією ринків прийнято розуміти процес злиття історично розділених та відокремлених національних ринків в один величезний ринок. Як наслідок, ліквідуються бар'єри для розвитку міжнародної торгівлі. Таким чином смаки і переваги споживачів у різних країнах зближуються, тим самим сприяють ефективному функціонуванню транскордонної торгівлі. Більшість глобальних ринків – це ринки, що містять товари споживчого призначення, промислові товари та матеріали, які обслуговують універсальні потреби людства по всьому світу. Яскравим прикладом є ринки енергоносіїв (нафти й газу), алюмінію, зерна, мікропроцесорів, техніки, комерційних реактивних літаків, автомобілів та продовольчих товарів. Дуже часто на багатьох глобальних ринках ми

зустрічаємо двох потужних конкурентів, які протистоять один одному на різних національних ринках. Прикладами можуть слугувати: Кока-Кола і Пепсі, Дженерал Моторсі Тойота, Боїнг та Аеробус, Нікон і Канон. Беззаперечно, розширення світової торгівлі сприяє зміцненню ролі й впливу ТНК, які створюють свої виробничі мережі на регіональному та глобальному рівнях [7, с.360].

7. Міжнародна міграція

У загальному контексті міжнародна міграція розглядається як процес переміщення населення між різними країнами світу незалежно від характеру поставлених цілей. На сьогодні міжнародна міграція є важливим викликом світовій економіці. Адже в умовах глобалізації міграційні потоки стають все більш лібералізованими та диверсифікованими.

Для більш детального розуміння сутності міжнародної міграції, необхідно зазначити її головні характеристики: адаптивний характер; мобільність (гнучкість); просторовий аспект. Міжнародна міграція не є впорядкованою, вона залежить від різних суб'єктивних чинників. Конкретний міграційний потік містить серію таких мікроциклів: виїзд, пошук роботи чи реєстрація підприємства, освіта, облаштування, повернення, воз'єднання мігрантів із родинами та ін.

В умовах глобалізації набувають поширення такі провідні функції міжнародної міграції: прискорювальна – здійснює прискорення економічних процесів певних національних економік; розподільна – передбачає розподіл трудових ресурсів між країнами, інтеграційними об'єднаннями та регіонами світу; селективна – передбачає вибір національних економік певних країн відносно перспектив розвитку; консолідує – зміцнює цілісність всього глобального простору на основі розвитку економічних і соціальних зв'язків між країнами [8, с.63].

Отже, на сучасному етапі міжнародна міграція населення стала глобальним викликом, що охоплює практично всі континенти й країни та всі соціальні прошарки населення.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

2.1. Сучасні тенденції розвитку української економіки.

На сучасному етапі відбувається тривалий розвиток самостійної національної економіки України в досить складних умовах, що пов'язані з ендогенними та екзогенними трансформаційними процесами. Без сумніву, в процесі трансформації вітчизняної економіки, вона піддається сильному впливу глобальних викликів сьогодення. А тому варто проаналізувати сучасне становище української економіки в умовах розвитку глобалізації [8, с.62].

На нашу думку, одним із найбільших глобальних викликів, що здійснює безпосередній вплив на економіку України є екологічний. Адже екологічну ситуацію, що склалась на даному етапі в нашій країні можна охарактеризувати, як кризову. Відповідно це є результатом ігнорування законів розвитку і відтворення природно ресурсної системи держави [9, с.75].

Перш за все, варто проаналізувати головні причини даної екологічної ситуації в Україні:

- 1) переважаюча частка ресурсо та енергомістких галузей в економіці нашої країни;
- 2) застарілість основних фондів промислової та транспортної структур;
- 3) відсутність чіткого поділу на природоохоронні та господарські функції;
- 4) відсутність пріоритетів у суспільстві щодо захисту навколишнього середовища та збереження переваг сталого розвитку;
- 5) недотримання чинного природоохоронного законодавства.

Беззаперечно екологічна криза дуже тісно пов'язана з економічною ситуацією в нашій державі. Надмірний антропогенний вплив виснажує

екологію, а тому й негативно впливає на економічне благополуччя країни. Все це супроводжується:

- 1) викидами в повітря шкідливих забруднюючих речовин, які змінюють фізичний і хімічний склад атмосфери;
- 2) забруднення поверхневих і підземних вод промисловими відходами призводить до вичерпання водних ресурсів, які є придатними для використання;
- 3) забрудненням, виснаженням і зниженням якості земельних ресурсів [9, с.76].

За даними Міністерства екології та природних ресурсів України, середньорічні втрати ВВП (на 10-15%) є наслідком погіршення стану навколишнього середовища. Також значних втрат зазнає вітчизняна економіка від природних і техногенних надзвичайних ситуацій, внаслідок яких найбільше потерпає Закарпатська область.

На шляху усунення екологічних загроз для економіки України є цілеспрямований та ефективний пошук альтернативних джерел енергозбереження, застосування екологічно-чистих технологій, забезпечення економічної відповідальності у формі штрафів та інших платежів за скоєнні порушення.

Крім того щорічно посилюється вплив фінансової глобалізації на Україну, а тому необхідно проаналізувати як фінансові виклики взаємопов'язані з нашою економікою.

Варто зазначити, що розвиток фінансового ринку в Україні почав розвиватись ще у 1992 році у формі акцій акціонерних товариств і депозитних сертифікатів комерційних банків.

З 2010 по 2014 рр. для України була характерна тенденція до зростання таких фінансових показників як: грошові та фінансові потоки, які зв'язані з рухом товарів та послуг (експортно-імпортні угоди); витрати, що пов'язані з туризмом; прямі іноземні інвестиції, які передбачають не тільки переміщення фінансового капіталу, але й фізичного, людського та технологічного

капіталу; портфельні інвестиції та різні типи угод на ринку цінних паперів. Також останнім часом значно збільшується частка прямих іноземних інвестицій. Якщо ми порівняємо перше півріччя 2010 року з 2011 роком, то спостерігається зростання даного показника на 50%. Коли проаналізувати фінансові зміни за перший і другий квартал 2011 року, можна відзначити, що обсяг прямих іноземних інвестицій зріз у 3 рази.

Таблиця 2.1

Обсяг портфельних іноземних інвестицій в економіку України

Рік	Обсяг інвестицій (дол. США)
2010	497 млн.
2011	3004 млн.

Джерело: складено автором.

Ми можемо стверджувати, що обсяг портфельних іноземних інвестицій з 2010р. по 2011р. зріз у 6 разів.

Попри позитивні зміни у фінансовому секторі української економіки існують й негативні наслідки. Одним із таких є хронічне зростання зовнішнього боргу.

Ще одним глобальним викликом є доларизація української економіки, що набуває широких масштабів сьогодні. Сьогодні на території України діє напівофіційна доларизація, за якою іноземна валюта не має статусу законного платіжного засобу, але приймається та повертається банками на чи з рахунків клієнтів і використовується у банківських переказах за їх дорученнями за кордон[10, с.93].

Перш за все, варто визначити ключові фактори, що є основою розвитку доларизації української економіки:

1. Великі обсяги надходжень у країну експортної валютної виручки та іноземного капіталу.
2. Надто високий рівень інфляції в країні.

3. Відносно низька доходність активів у гривнях, порівняно з доходністю в іноземній валюті.

4. Більш стабільні процентні ставки за позиками і депозитами в іноземній валюті, аніж у національній валюті.

5. Зростання відкритості національної економіки, що зумовлена зростанням розвитку міжнародної торгівлі.

6. Наявність недосконалої законодавчої та нормативно-правової бази в Україні щодо використання у грошовому обігу країни іноземної валюти[10, с.92].

Проаналізувавши головні причини доларизації економіки, ми можемо стверджувати, що вітчизняна банківська система є досить нестабільною. Таким чином іноземна валюта українських громадян, яку вони часто отримують від грошових переказів трудових мігрантів, знаходиться у них «на руках». Варто зазначити те, що сума інвестицій, що поступає в українську економіку від мігрантів з-за кордону, так званих «заробітчан» становить 7-8 млрд. доларів США. Однак проблема полягає у тому, що близько 3 млрд. доларів США поступає по неофіційним каналам. Очевидно звідси впливає те, що кошти українських заробітчан є своєрідною допомогою для розвитку національної економіки. Також високий рівень іноземної валюти в грошовому обігу є причиною недовіри населення до національних грошей.

Доларизація негативно впливає на грошово-кредитно політику, тому що Національний Банк України втрачає можливість контролювати пропозицію грошей в економіці та забезпечувати стабільність національної валюти. Тим не менш, доларизація підвищує ризик банківської системи до втрати ліквідності та платоспроможності. Необхідно зазначити й те, що в результаті високого рівня доларизації вітчизняної економіки посилюється зовнішня заборгованість та загострюється проблема нестабільності національних грошей. Також прискорений розвиток доларизації породжує зростання інфляції.

Провідною проблемою сучасної економіки України, що стримує її подальший розвиток є зростання нерівності населення. Провідними чинниками, що впливають на розвиток економічної нерівності в Україні є:

диференціація зарплати залежно від здібностей, освіти, навичок, рівня кваліфікації та професійного досвіду; нерівномірний розподіл власності на цінні папери та нерухоме майно; везіння, удача, чутливість до ризик та особисті зв'язки.

Економічна нерівність серед населення України супроводжується, перш за все, нерівністю у доходах. Головним джерелом доходів для українського населення є заробітна плата, яка визначає певний обсяг коштів, якими вони можуть розпоряджатись. Іншою є ситуація з доходами від підприємницької та індивідуальної діяльності, ними переважно розпоряджаються заможні версти населення. Такі доходи мають іншу природу, порівняно з доходами від найманої праці, вони не тільки визначають економічний добробут людей, а й їхнє соціальне становище.

Таблиця 2.2

Чисельність населення України за рівнем їх доходів

Категорія населення	Частка у %
Найзаможніші	23
Найбідніші	4
Населення, що отримує заробітну плату нижче прожиткового мінімуму	19,2
Робітники, що отримують мінімальну заробітну плату	1,4
Населення, що отримує заробітну плату понад 2000 грн.	16,5

Джерело: складено автором.

За даними ООН 2013 року частка 10% найзаможніших людей серед населення України в сукупному доході становила 23%, в той час, як частка

10% найбідніших – 4%. Також існує значна диференціація населення за розмірами їхньої заробітної плати. Варто зазначити, що чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими прожиткового мінімуму зменшилась з 3,8 млн. населення у 2012 році до 3,2 млн. у 2014 році[11].

Для того, щоб подолати нерівність доходів на душу населення, державі необхідно встановити економічно та соціально обґрунтований рівень мінімальної заробітної плати з її поступовим наближенням розміру до рівня прожиткового мінімуму та забезпечити оптимальну міжпрофесійну та міжгалузеву диференціацію заробітної плати для всіх працюючих.

2.2. Наслідки впливу глобалізації в економіці України

Дослідивши сучасне становище української економіки, ми можемо стверджувати, що глобальні виклики сьогодення мають, як позитивні, так і негативні наслідки для неї.

Перш за все, доцільно було б проаналізувати наслідки від фінансової глобалізації, що має вагомий вплив на вітчизняну економіку. Для початку ми розглянемо позитивні наслідки глобального фінансового виклику. Серед них виокремлюють наступні:

1. Зростання ефективності національного фінансового ринку за рахунок інтеграції у світовий фінансовий ринок.
2. Завдяки впливу міжнародної конкуренції значно знизився тиск інфляції та більшість ресурсів стали дешевшими та доступними.
3. Зростання впливу іноземного капіталу на грошову владу.
4. Забезпечення фінансових ринків великою кількістю функцій.
5. Завдяки розвитку комп'ютеризації та інформатизації спростились процедури здійснення фінансових операцій.
6. Значно зросла якість фінансових банківських послуг, технологій та підвищився рівень кваліфікації персоналу.

Незважаючи на позитивний вплив фінансового виклику, він має значні негативні наслідки для нашої економіки, серед яких варто зазначити такі:

1. Фінансова глобалізація тісно пов'язана з загостренням фінансової кризи.
2. Зростання нестабільності вітчизняних фінансових ринків.
3. Негативний вплив зовнішніх факторів на здійснення національної грошово-кредитної політики.
4. Економіка зазнає значних збитків від міграційних фінансових ресурсів.
5. Поширення спекулятивного капіталу, відособленість фінансового капіталу від реальної економіки[12, с.3].

Отже ми повинні враховувати, як переваги, так і недоліки фінансової глобалізації, щоб успішно пристосуватись до її трансформаційних процесів та мінімізувати її негативний вплив у подальшому розвитку.

Чималими є наслідки й від доларизації української економіки, серед яких переважає значна частка негативних. Головним результатом доларизації є ризики загострення боргової кризи. Крім того, впродовж двох останніх років зросла вразливість банківської системи, корпоративного сектора і держави до валютних ризиків та послабилась дієвість відсоткової ставки, як інструменту регулювання грошової пропозиції.

Варто зазначити, що в умовах трансформації української економіки, вона піддалась серйозному впливу ще одного глобального виклику сьогодення – інформатизації. Адже формування глобальних інформаційних мереж та сучасних інформаційних систем і технологій обумовило зростання інформаційного сектору економіки, підвищило вимоги до працівників, змінило мотиви та методи прийняття рішень, а також ставлення до бізнесу[13, с.3].

Завдяки впровадженню в діяльність сучасних підприємств новітніх досягнень техніки зросла обґрунтованість управлінських рішень за рахунок застосування прогресивних засобів збирання, сортування, накопичення,

обробки та розповсюдження інформації. Також підвищилась компетентність працівників у сфері застосування нових технологій та збільшилась кількість робочих місць для людей з вадами за рахунок дистанційної трудової діяльності. Нашими словами, процес інформатизації сприяв підвищенню конкурентних переваг працівників та підприємців-новаторів завдяки освоєнню комп'ютеризації. Тим не менш, значно спростились взаємодія між робітником та споживачем за рахунок використання ІТ.

Однак є й негативні наслідки процесу інформатизації. Найголовнішими є порушення конфіденційності інформації через можливість поєднання різних баз даних та декваліфікація робітників через автоматичне виконання окремих функцій технікою. Крім того, зросли фінансові витрати багатьох підприємств за рахунок адаптації працівників до роботи в інформаційному просторі та постійному підвищенню їх рівня кваліфікації[13, с.5].

Проте є безліч позитивних наслідків від використання інформації, як нового виробничого ресурсу. Наприклад активізувалась сфера послуг та інформаційний сектор вітчизняної економіки, що сприяли збільшенню виробництва інформаційних продуктів при низьких темпах зростання матеріального виробництва.

Провідним негативним наслідком впливу інформатизації є гальмування темпів економічного розвитку підприємства внаслідок підвищення матеріального рівня життя співробітників внаслідок неможливості впровадження сучасних інформаційних технологій та ефективного використання системи електронних мереж.

Як щодо впливу інформатизації на систему освіти, то збільшилась кількість інтелектуальних професій, прискорився процес розширення освітніх програм та значно знизилась витрати на забезпечення його ефективної реалізації. [14, с.7].

За даними досліджень, можна зробити висновок, що перед рядом можливостей, що відкриває перед національною економікою інформатизація й ряд негативних наслідків, які не варто ігнорувати.

Економіка України в період своєї трансформації піддалась впливу ще одному глобальному виклику, що має для неї фатальні наслідки – міжнародній міграції. За даними Державної служби статистики на 2016 рік, кількість вибулих становить 94930 тис. осіб, а прибулих 100779 тис. осіб. Українське населення масово виїжджає з таких областей: Дніпропетровська, Харківська, Львівська, Київська, Вінницька та Одеська. Найбільші потоки імміграції направлені в Київську, Харківську, Дніпропетровську області. Крім того, за даними досліджень, найбільше українське населення виїжджає в Німеччину, США, Ізраїль, Італію, Білорусь, Чехію. Це пояснюється тим, що ці країни є економічно привабливими для багатьох мігрантів. Адже вони характеризуються високим рівнем життя, економічною стабільністю та соціальною захищеністю[15].

Як щодо іммігрантів, то переважно вони походять з Росії, Молдови, Узбекистану, Білорусі, Грузії та Вірменії, тобто колишніх постсоціалістичних республік СРСР.

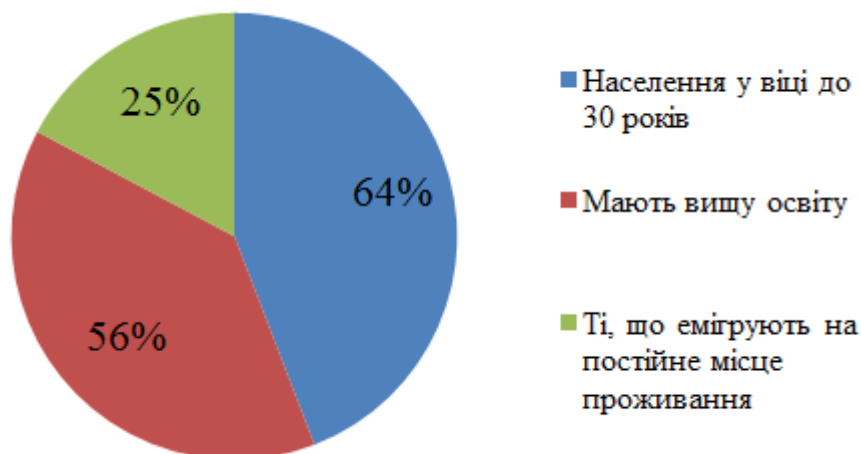

Рис. 2.1 Частка українських емігрантів, що виїжджають до високо розвинених країн.

Джерело: складено автором.

Станом на 2016 рік населення України становить 42,7 млн. осіб, порівняно з 2006 роком воно скоротилось на 4 млн. осіб. Це супроводжується

масовим виїздом українського населення до таких країн, як США, Канада, Австралія, Нова Зеландія.[16, с.7].

Доцільно було б проаналізувати провідні причини виїзду українського населення за кордон:

1. Потреба в професійній реалізації. Адже більшість освічених людей змушені виконувати некваліфіковану, низькооплачувану роботу, щоб забезпечити собі життя.
2. Нестабільна економічна ситуація в країні, брак робочих місць.
3. Відносно низький рівень медичного забезпечення.
4. Відсутність можливостей кар'єрного зросту та підвищення професійної кваліфікації.

Отже, проаналізувавши головні причини еміграції українського населення, можна стверджувати, що більшість виїжджає за кордон через неготовність виконувати некваліфіковану роботу за низьку заробітню плату та брак робочих місць [17].

Негативними наслідками міграційних процесів для вітчизняної економіки є зменшення можливостей економічного розвитку, внаслідок відтоку кваліфікованої, ініціативної та мобільної робочої сили. Тим не менш, постійно зменшуються надходження до бюджету внаслідок втрати потенційних платників податків.

Щодо позитивних наслідків, то варто зазначити такі, як: додаткове спрямування в Україну фінансових потоків за рахунок емігрантів, підвищення добробуту сімей мігрантів та підвищення рівня кваліфікації та професійних навичок працівників, що набули передового досвіду за кордоном.

Проаналізувавши наслідки від сучасних глобальних викликів для національної економіки, можна зробити висновок, що вона отримує значні переваги та в той же час загрози. Очевидно вітчизняній економіці необхідно пристосуватись до теперішнього трансформаційного становища та всілякими способами ліквідувати негативні наслідки для подальшого її розвитку.

РОЗДІЛ 3

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Наприкінці 2000-них років виникла та набула помітного поширення світова фінансово-економічна криза, яка під впливом активізації глобалізаційних процесів глибоко проникла та охопила вітчизняну економіку і спонукала до загострення застарілих небезпек і кризових явищ, а також виникнення нових викликів і нових проблем. За таких умов підвищується роль антикризового управління у виведенні національної економіки із кризи, локалізації небезпек, зменшенні ризиків та мінімізації можливих негативних наслідків і втрат на мікрорівні – тобто для суб'єктів господарювання.

Ось чому дослідження можливостей виживання підприємств у кризових умовах є надзвичайно актуальною проблемою і стосується практично усіх підприємницьких структур

Що ж стосується процесів глобалізації, які супроводжуються інтернаціоналізацією різнопланових зв'язків між країнами та їх регіональними угрупованнями, то вони відбуваються під впливом кількох груп чинників: економічних, техніко-технологічних, соціальних, політичних, екологічних і супроводжуються формуванням глобальних ринків і стратегій поведінки, міждержавних і наддержавних корпоративних структур, нових типів економічних відносин і суб'єктів господарювання тощо. [1]

Негативні наслідки охоплення глобалізаційними процесами вітчизняного аграрного сектора економіки, а також сільської місцевості, на теренах якої він переважно функціонує. Серед них:

- деаграризація вітчизняної економіки, звуження ролі і впливу аграрного сектора, подальше „знекровлення” сільської складової українського суспільства;

- загострення продовольчих та екологічних проблем в Україні, підвищення вимогливості населення до якості життя, стану навколишнього природного середовища, ;
- посилення розриву в соціально-економічному розвитку між урбанізованими міськими агломераціями і великими містами та периферійними сільськими районами;
- високий рівень депопуляції у сільській місцевості, що прискорює подрібнення сіл, їх обезлюднення та згортання поселенської мережі;
- посилення соціально-просторової ізоляції сільської місцевості та погіршення її транспортного обслуговування;
- нарощування масштабів діяльності агрохолдингів та посилення процесів корпоратизації в харчовій промисловості;
- неконтрольоване нарощування виробництва генно-модифікованої аграрної продукції, а також випуску різних видів харчової продукції із використанням зазначеної сировини;
- стихійне згортання мережі переробно-харчових підприємств під впливом процесів злиття та поглинання, рейдерського захоплення, технологічного та економічного банкрутства, згортання і втрати сировинних зон, а також ринків збуту готової харчової продукції унаслідок її невідповідності нормативним вимогам якості та екобезпеки тощо [1].

Необхідно підкреслити, що наведений вище перелік основних негативних наслідків, які привнесені процесами глобалізації із зовнішнього середовища або ж ними спровоковані чи підсилені стосовно внутрішнього середовища України, систематизовано для макро- та мезорівня.

У науковій літературі приводяться різні варіанти групування ризиків, що породжуються і надходять від збурень у зовнішньому середовищі або

провокуються під впливом збігу обставин різнопланового характеру. Найбільш узагальнюючі зовнішні ризики надходять від екзогенних змін і охоплюють:

1. зміни в законодавчо-нормативній базі, які погіршують умови проведення підприємницької діяльності та її правове забезпечення, інвестиційний клімат, вихолощують чинні механізми та інструменти державної підтримки й протекціонізму тощо;

2. зміни в системі оподаткування, які посилюють адміністративний тиск і звужують правову захищеність підприємств, а також результатів їх виробничо-господарської діяльності;

3. зміни у владних структурах, пов'язані з передачею влади колишній опозиції, і потенційними та реальними ризиками для тих підприємців, що підтримували більшість у попередньому парламенті;

4. зміни в економічних умовах господарювання, зокрема, цінові чинники (завищення цін на вхідні ресурси та зниження на кінцеву продукцію), невиконання договірних зобов'язань партнерами по бізнесу;

5. науково-інноваційно-технологічний ризик пов'язаний із переходом підприємств на принципово нові технології та впровадження у виробництво продукції з інноваційними характеристиками, нових форм і моделей їх реалізації споживачам, що створює додаткові й посилює існуючі загрози й ризики для підприємств із традиційними схемами перероблення сировини та застарілим асортиментом виробів [1].

ВИСНОВКИ

1. Глобалізація економічного розвитку здійснює вагомий вплив на систему міжнародних економічних відносин. Це проявляється у трансформації національних економік, розширенні міжнародних взаємовідносин, поглибленні зв'язків між державами. Вона сприяє активній участі у врегулюванні міжнародних відносин, розширенні зовнішньоекономічної діяльності. Також на сучасному етапі людство стикнулось ще з одними динамічними змінами глобалізації, що називаються глобальними викликами. До них входить: продовольча проблема, економічна криза соціальної нерівності, зміна клімату, фінансова глобалізація, інформатизація, глобалізація ринків та міжнародна міграція.

2. Сучасні тенденції розвитку української економіки відбуваються під впливом глобальних викликів сьогодення. Вітчизняна економіка тісно пов'язана з екологічною кризою, що проявляється у надмірному антропогенному впливі на навколишнє середовище. Також Україна піддалась впливу фінансової глобалізації, доларизації та інформатизації. Однак найбільш негативно глобалізація позначилась на зростанні соціальної нерівності населення України та збільшенню еміграційних потоків.

3. У перспективі розвитку вітчизняної економіки, нам необхідно проводити ефективну економічну політику, яка б полягала у підвищенні конкурентоспроможності наших товарів і послуг, як на вітчизняному, так і на міжнародному ринках, забезпеченні розвитку науково-технічних зв'язків з іншими країнами та створенні сприятливого інвестиційного клімату. Крім того, в сучасних умовах Україні варто використовувати якомога більше переваг від глобалізаційних процесів та здійснювати трансформацію вітчизняної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Антикризове управління в АПК в умовах глобалізації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/20942/1/ANTIKRIZOVE.pdf>
2. Галазюк М. Н. Вплив фінансової глобалізації на розвиток і формування фінансового ринку в Україні / М. Н. Галазюк, О. М. Зелінська. – С. 1–6.
3. Грабовський С. Україна й проблема глобальних викликів сьогодення / Сергій Грабовський. // Українознавчий альманах. – №2. – С. 15–18.
4. Грузіна І. А. Проблеми інформатизації в Україні / І. А. Грузіна. – С. 2–10.
5. Куриляк В.Є. Вплив глобалізації на економічний розвиток України / В. Є. Куриляк, Є. В. Савельєв. // Економіка України. – 2012. – №9. – С. 57–69.
6. Міграційний рух населення у січні–березні 2016 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Новий світовий економічний порядок та глобальні виклики для України: моногр. [В. Козюк, А. Крисоватий, Є. Савельєв та ін.]; за наук.ред. проф. А. Крисоватого і Є. Савельєва. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 504 с. – (Скавронська І.В.: параграф 8.5. Міжнародні мега-заходи: спортивний аспект, с. 356-368).
8. Перспективи економіки України в умовах глобальної макроекономічної нестабільності / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська, А. П. Павлюк [та ін.]. – К. : НІСД, 2013. – 120 с.

9. Пожуєв В. І. Інформатизація як ресурс розвитку сучасного українського суспільства / В. І. Пожуєв. // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2009. – №39. – С. 4–12.
10. Профазі М. Міграція в Україні: факти і цифри / Манфред Профазі. // МОМ Україна. – 2013. – С. 2–14.
11. Розподіл населення за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
12. Рябініна Л. М. Доларизація економіки України та її наслідки / Л. М. Рябініна. // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – №4. – С. 91–97.
13. Сіденко В.Р. Новіглобальнівиклики та їхвплив на формуваннясуспільнихцінностей / В. Р.Сіденко. // Українськийсоціум. – 2014. – №1. – С. 7-21.
14. Українська еміграція: причини й наслідки [Електронний ресурс] // Віче. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.viche.info/journal/310/>.
15. Хвесик М. А. Екологічна криза в Україні: соціально-економічні наслідки та шляхи їх подолання / М. А. Хвесик, А. В. Степаненко. // Економіка України. – 2014. – №1. – С. 74–85.
16. Globalchallenges[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.wun.ac.uk/wun/globalchallenges>.
17. Ranking of the Top Global Challenges [Електроннийресурс] – Режимдоступудоресурсу: <http://www.cfr.org/councilofcouncils/reportcard2016/#!/ranking/2015>.
18. What arethe 10 biggest global challenges? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/what-are-the-10-biggest-global-challenges>.